

**ANALIZA REPREZENTĂRII SUCCESORALE ÎN VECHEA ȘI NOUA
REGLEMENTARE A CODULUI CIVIL**

**ANALYSIS OF SUCCESSION REPRESENTATION UNDER THE OLD AND NEW
PROVISIONS OF THE CIVIL CODE**

Jorj-Juan MORARU,
specialitatea Drept, gr. D 2301,
Coordonator științific: **Vladimir CHIRONACHI**, asist. univ.,
Centrul Universitar „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul
al Universității Tehnice a Moldovei

Rezumat: *Reprezentarea succesorală, ca excepție de la principiul proximității gradului de rudenie poate fi menționată reprezentarea succesorală. Potrivit alin. (3) art. 2178 CC RM, locul descendentului decedat la momentul deschiderii moștenirii îl ocupă descendenții acestuia. În doctrină, reprezentarea succesorală a fost definită ca fiind un beneficiu instituit de lege în virtutea căruia unul sau mai mulți moștenitori legali de un grad mai îndepărtat numit reprezentant urcă în gradul, locul și în drepturile ascendentului său numit reprezentat care este decedat la momentul deschiderii moștenirii, pentru a culege partea ce i s-ar fi cuvenit acestuia din moștenire, dacă s-ar mai fi aflat în viață. Utilitatea instituției reprezentării succesoriale rezidă în evitarea unor posibile consecințe inechitabile ale principiului proximității gradului de rudenie. Astfel, spre exemplu, un nepot al defunctului (rudă de gradul II) poate culege o parte a moștenirii de rând cu copiii în viață ai defunctului (rude de gradul I), dacă ascendentul său (copil al defunctului) nu este în viață la data deschiderii succesiunii.*

Cuvinte-cheie: *reprezentare succesorală, descendenți, ascendenți, moștenire legală, vocație succesorală*

Abstract: *Representation in succession, as an exception to the principle of proximity of kinship, may be cited. According to paragraph (3) of Article 2178 of the Civil Code of the Republic of Moldova, the place of a descendant who has died at the time of the opening of the succession is taken by that descendant's descendants. In legal doctrine, succession by representation has been defined as a benefit established by law whereby one or more legal heirs of a more distant degree, designated as representatives, ascend to the degree, place, and rights of their ascendant, designated as the represented party, who is deceased at the*

time of the opening of the succession, in order to receive the share of the inheritance that would have been due to the represented person had they still been alive. The utility of the institution of succession representation lies in avoiding possible inequitable consequences of the principle of proximity of kinship. Thus, for example, a grandchild of the deceased (a second-degree relative) may receive a share of the estate alongside the deceased's living children (first-degree relatives), if their ascendant (the deceased's child) is not alive at the time of the opening of the succession.

Keywords: *succession representation, descendants, ascendants, legal inheritance, succession vocation*

Reglementarea veche a moștenirii legale stabilea un sistem structurat al claselor de moștenitori, în cadrul căruia reprezentarea succesorală ocupa un loc important, fiind concepută ca un mecanism de asigurare a echității între ramurile familiale. Potrivit normelor juridice aplicabile, moștenitorii legali erau împărțiți în trei clase distincte, fiecare având vocație succesorală în ordinea stabilită de lege.

Astfel, în prima clasă erau incluși descendenții defunctului, soțul supraviețuitor și ascendenții privilegiați, respectiv părinții sau înfietorii acestuia. Această structură reflecta o concepție mai largă asupra familiei apropiate, în care atât linia descendentă, cât și cea ascendentă beneficiau de protecție juridică simultană. În cadrul acestei clase, moștenitorii aveau dreptul la cote egale din masa succesorală, fără a se face distincție în funcție de sex sau origine.

Cea de-a doua clasă de moștenitori era formată din colateralii privilegiați, adică frații și surorile defunctului, precum și din ascendenții ordinari, cum sunt bunicii. Aceștia veneau la moștenire doar în lipsa moștenitorilor din prima clasă. În cele din urmă, a treia clasă era alcătuită din colateralii ordinari, respectiv unchii și mătușile defunctului, care aveau vocație succesorală subsidiară.

În ceea ce privește reprezentarea succesorală, reglementarea veche prevedea aplicarea acesteia atât în cazul descendenților, cât și al colateralilor. Astfel, descendenții beneficiau de reprezentare fără limită de grad, ceea ce înseamnă că acest mecanism putea opera la infinit pe linie descendentă. În schimb, în cazul colateralilor, reprezentarea era limitată până la gradul al IV-lea de rudenie inclusiv, cuprinzând, spre exemplu, nepoții și strănepoții de frate sau soră, precum și verii primari.

Conform normelor legale, reprezentarea succesorală intervenea în situația în care un moștenitor cu vocație legală deceda înaintea deschiderii moștenirii. Într-o asemenea ipoteză, descendenții acestuia erau chemați să culeagă partea din moștenire care i s-ar fi cuvenit autorului lor. Efectul juridic al reprezentării consta în substituirea reprezentanților în locul și în drepturile reprezentatului, aceștia dobândind exact cota succesorală care ar fi revenit celui decedat.

Totodată, reglementarea stabilea și anumite limite ale reprezentării succesorale. Astfel, nu era admisă reprezentarea în cazul persoanelor care au renunțat la moștenire, al celor care au fost declarați nedemni sau în situația în care s-a renunțat la moștenirea persoanei reprezentate. Aceste restricții aveau rolul de a preveni abuzurile și de a asigura respectarea principiilor fundamentale ale dreptului succesoral. Un alt aspect important al reglementării vechi îl reprezenta modul de determinare a cotelor succesorale în cazul reprezentării. Descendenții care veneau prin reprezentare împărțeau în mod egal cota care i s-ar fi cuvenit ascendentului lor, ceea ce reflecta principiul egalității între moștenitori din aceeași ramură familială.

Potrivit noilor dispoziții legale, clasa întâi de moștenitori legali este formată exclusiv din descendenții defunctului și soțul supraviețuitor. Spre deosebire de reglementarea veche,

ascendenții privilegiați, respectiv părinții sau înfietorii, nu mai sunt incluși în această clasă, ceea ce reprezintă o modificare esențială. Această schimbare reflectă o orientare clară a legiuitorului către prioritatea liniei descendente și a relației conjugale în cadrul succesiunii legale.

Un alt aspect important al noii reglementări îl constituie consacrarea expresă a principiului excluderii pe linie descendentă. Astfel, descendentul aflat în viață la momentul deschiderii moștenirii îi exclude de la moștenire pe ceilalți descendenți care se află în relații de rudenie cu defunctul prin intermediul său. Această regulă simplifică determinarea moștenitorilor și elimină eventualele confuzii privind ordinea de chemare la moștenire.

Spre exemplu la momentul decesului lui TD, fiul său FD era decedat, iar fiul său FV era în viață. FD a lăsat doi copii CF și SF. Astfel, vocație succesorală după decesul lui TD îl au fiul său în viață FV în proporție de 1/2 și nepoții săi CF și SF care îl reprezintă pe tatăl lor decedat anterior deschiderii moștenirii. CF și SF vor moșteni împreună 1/2 din masa succesorală (cotă ce ar fi fost moștenită de ascendentul lor dacă acesta ar fi fost în viață la data deschiderii moștenirii), fiecare revenindu-i în final câte 1/4 cotă parte.

Reprezentarea succesorală poate opera doar cu respectarea a trei condiții:

cel reprezentat să fie decedat la data deschiderii moștenirii. În acest sens, ne referim la descendentul decedat la data deschiderii moștenirii". Prin urmare, o persoană care este în viață la data deschiderii moștenirii nu poate fi reprezentată, chiar dacă aceasta renunță la moștenire sau decedează în alt mod din dreptul de a moșteni. De asemenea, nu poate fi reprezentat cel absent, până la rămânerea definitivă a hotărârii declarative de moarte, cu condiția ca data morții să fie anterioară deschiderii moștenirii. Este important de menționat și faptul că reprezentarea operează în ordinea gradelor de rudenie. Astfel, reprezentant poate fi doar ruda cea mai apropiată în grad, în detrimentul rudelor mai îndepărtate.

locul celui reprezentat să fie util. Reprezentarea se admite doar dacă cel reprezentat, dacă ar fi fost în viață la data deschiderii moștenirii, ar fi avut vocație succesorală concretă. Deci unicul motiv pentru care reprezentatul nu poate moșteni este faptul că nu mai este în viață la data deschiderii moștenirii;

reprezentantul să îndeplinească toate condițiile necesare pentru a culege moștenirea lăsată de defunct. Această condiție se impune pentru că reprezentantul urmează să-l moștenească pe defunct, și nu pe cel reprezentat. În doctrină se menționează că reprezentantul „împrumută” de la cel reprezentat doar locul și gradul mai apropiat al ascendentului său.

Reprezentarea succesorală poate opera în raport cu toate clasele de moștenitori legali. Chiar și în cazul celei de a cincea clase succesorală, alin.(1) art. 2182 CC RM se referă la „strămoșii mai îndepărtați ai defunctului și descendenții acestora. Reprezentarea se aplică deplin drept, fără a fi necesar vreun act constatator (judiciar sau extrajudiciar) sau vreo manifestare de voință în acest sens.

O primă diferență majoră vizează structura claselor de moștenitori legali. În reglementarea veche, clasa întâi includea nu doar descendenții și soțul supraviețuitor, ci și ascendenții privilegiați, ceea ce conferea acestei clase un caracter extins. În schimb, în noua reglementare, clasa întâi este restrânsă exclusiv la descendenți și soțul supraviețuitor, ascendenții fiind excluși din această categorie. Această modificare reflectă o prioritizare clară a descendenților și a relației conjugale în cadrul devoluțiunii succesorală.

O a doua diferență importantă privește sfera de aplicare a reprezentării succesorală. Reglementarea veche prevedea aplicarea reprezentării atât în cazul descendenților, cât și al colateralilor, până la un anumit grad de rudenie. Această extindere genera o complexitate sporită în determinarea moștenitorilor. În noua reglementare, reprezentarea este concentrată

în principal asupra descendenților, fiind formulată într-o manieră mai simplă și mai directă, ceea ce contribuie la reducerea dificultăților de interpretare.

De asemenea, se observă diferențe în modul de formulare a regulilor juridice. În reglementarea veche, normele erau mai detaliate și dispersate, necesitând corelarea mai multor articole pentru a înțelege pe deplin mecanismul reprezentării succesoriale. În schimb, noua reglementare utilizează o formulare mai clară și mai accesibilă, stabilind explicit atât condițiile de aplicare a reprezentării, cât și efectele acesteia.

Un alt aspect relevant îl constituie determinarea cotelor succesoriale. În ambele reglementări se păstrează principiul egalității între moștenitori din aceeași clasă, însă noua reglementare îl exprimă într-o manieră mai explicită. Astfel, se precizează în mod clar că descendenții și soțul supraviețuitor moștenesc în cote egale, iar în cazul reprezentării, descendenții împart cota care i s-ar fi cuvenit autorului lor. Această clarificare contribuie la evitarea interpretărilor divergente.

În ceea ce privește condițiile de aplicare a reprezentării, reglementarea veche prevedea în mod expres anumite situații în care aceasta nu este admisă, cum ar fi cazul renunțării la moștenire sau al nedemnității. Deși aceste principii rămân valabile și în noua reglementare, ele sunt integrate într-un cadru normativ mai simplificat, fără a fi detaliate în același mod în cadrul articolului analizat.

Reprezentarea succesorală se confirmă ca fiind una dintre instituțiile fundamentale ale dreptului civil în materia succesiunii, având un rol esențial în realizarea unei distribuiri echitabile a patrimoniului succesoral. Prin intermediul acestui mecanism juridic, legea asigură continuitatea drepturilor succesoriale în cadrul aceleiași ramuri familiale, evitând situațiile inechitabile în care descendenții unui moștenitor predecedat ar fi excluși de la moștenire. Astfel, reprezentarea succesorală nu reprezintă doar o excepție de la principiul proximității gradului de rudenie, ci și o expresie a echității și solidarității familiale.

În vederea asigurării unei reglementări clare, coerente și sistematizate a reprezentării succesoriale, se impune formularea unei propuneri de lege ferenda privind introducerea unui articol distinct în Codul civil al Republicii Moldova. În prezent, deși această instituție este recunoscută și aplicată în cadrul moștenirii legale, normele existente nu oferă o definiție explicită și nici o delimitare suficient de precisă a condițiilor și limitelor sale de aplicare, ceea ce poate genera dificultăți de interpretare și aplicare practică.

Astfel, se propune consacrarea expresă a reprezentării succesoriale ca instituție juridică autonomă, definită ca mecanismul prin care descendenții unei persoane predecedate sunt chemați la moștenire în locul acesteia, dobândind drepturile succesoriale care i s-ar fi cuvenit dacă ar fi fost în viață sau ar fi avut capacitate succesorală. O asemenea reglementare ar contribui la consolidarea securității juridice și la uniformizarea practicii judiciare, este necesară precizarea domeniului de aplicare al reprezentării succesoriale, aceasta urmând să opereze exclusiv în cadrul moștenirii legale și doar în linie descendentă, fără limită de grad, în favoarea descendenților direcți ai celui reprezentat. În acest context, trebuie reafirmat principiul împărțirii moștenirii pe tulpini, potrivit căruia cota ce ar fi revenit celui reprezentat se împarte între descendenții săi.

În ceea ce privește condițiile de incidență, reprezentarea succesorală ar trebui să fie admisă în mod expres în ipotezele în care persoana reprezentată este predecedată autorului succesiunii sau este înlăturată de la moștenire ca urmare a nedemnității succesoriale. În același timp, pentru a evita interpretările extensiv abuzive, se impune stabilirea limitelor acestei instituții. Astfel, reprezentarea nu ar trebui să opereze în cazul moștenirii testamentare, decât dacă testatorul dispune expres contrariul, și nici în situația în care persoana reprezentată este în viață la data deschiderii succesiunii.

De asemenea, se propune excluderea de la beneficiul reprezentării succesoriale a persoanelor care au renunțat la moștenire sau care nu au vocație succesorală proprie, precum și limitarea aplicării acesteia la descendenți, excluzând ascendenții și colaterali. O asemenea delimitare este necesară pentru a păstra caracterul excepțional și bine determinat al reprezentării succesoriale.

Prin urmare, se impune sublinierea faptului că efectul principal al reprezentării succesoriale constă în substituirea reprezentantului în drepturile celui reprezentat, fără a crea o vocație succesorală proprie distinctă, ci doar una derivată. Prin urmare, introducerea unui articol distinct care să reglementeze în mod expres noțiunea, condițiile de aplicare și limitele reprezentării succesoriale ar constitui un pas important în direcția perfecționării cadrului normativ.

Bibliografie:

1. Chibac Gh., Băieșu A., Rotari A., Efrim O., *Drept Civil Contracte și succesiuni*. Volumul III. Ed. Cartier, Chișinău, 2010
2. Chibac Gh., Brumă S., Robu Ox., Chibac N., *Drept Civil Contracte și Succesiuni*. Ediția IV-a, Tipografia Centrala, Chisinau, 2019.
3. Eliescu M. *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul R.S.R.* București: Editura Academiei R.S.R., 1966.
4. Deak Fr. *Tratat de drept succesoral*. Ed. A-II-a. București: niversul Juridic, 2002.
5. CHIRONACHI Vladimir. Reprezentarea succesorală ca instituție de drept civil în noua reglementare a Codului civil al Republicii Moldova. In: *Dialogi juridici*, Iași: 2023, pp. 71-81. ISBN 978-606-714-816-9.
6. COD Nr. 1107 din 06-06-2002 **CODUL CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA** Publicat : 01-03-2019 în Monitorul Oficial Nr. 66-75 art. 132, [online], [accesat 27.04.2026]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=150561&lang=ro#
7. COD Nr. 1107 din 06-06-2002 **CODUL CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA** Publicat : 22-06-2002 în Monitorul Oficial Nr. 82-86 art. 661, [online], [accesat 27.04.2026]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110277&lang=ro#